

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.10.84>

УДК 368(477):336

О. М. Музичка,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, економічної безпеки, банківської справи та страхового бізнесу,

Львівський торговельно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2625-5741>

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОГО РИНКУ

O. Muzychka,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
of Finance, Economic Security, Banking and Insurance Business,*

Lviv University of Trade and Economics

FINANCIAL INCLUSION AS A BASIS FOR ENSURING ECONOMIC SECURITY OF THE INSURANCE MARKET

У статті відзначено, що фінансова інклюзія є важливою передумовою забезпечення сталого розвитку та безпечного функціонування страхового ринку, розробки новітніх підходів у реалізації регуляторних та наглядових технологій, впровадження інноваційних страхових продуктів та послуг з урахуванням засад соціальної захищеності й доступності. Фінансову інклюзію запропоновано розглядати як комплексну

характеристику рівня достатності, доступності й безпеки реалізації страхових продуктів та надання страхових послуг усім верствам суспільства, в тому числі соціально вразливим задля забезпечення сталого розвитку та безпеки функціонування страхового ринку. Обґрунтовано, що завдяки фінансовій інклюзії, забезпечуються необхідні передумови для максимально можливої реалізації наявного потенціалу усіх суб'єктів ринку, їх захищеності від ризиків, загроз, небезпек та досягнення позитивного соціально-економічного ефекту.

The article notes that financial inclusion is an important prerequisite for ensuring sustainable development and safe functioning of the insurance market, developing new approaches in the implementation of regulatory and supervisory technologies, introducing innovative insurance products and services taking into account the principles of social protection and accessibility. Financial inclusion is proposed to be considered as a comprehensive characteristic of the level of sufficiency, accessibility and safety of the sale of insurance products and the provision of insurance services to all segments of society, including the socially vulnerable, which are aimed at ensuring sustainable development and safe functioning of the insurance market.

It is emphasized that from a macroeconomic point of view, financial inclusion is an important stimulator of economic development, as it contributes to increasing the level of capitalization of the insurance market, the development of investment activity and modern technologies. In the microeconomic context, insurance protection allows economic relations entities to manage risks, ensuring their safety. In the context of ensuring the economic security of the insurance market, financial inclusion should include: 1) the formation of strategies for effective service of the target market based on the improvement of insurance products and services, taking into account the needs and capabilities of socially vulnerable segments of society, which would be as easy to perceive, accessible and less costly as possible; 2) the implementation of flexible approaches in the

formation of sales channels for insurance products and services based on the use of digital technologies and insurtech technologies to communicate with low-income clients and serve them; 3) the introduction of new business models and products in the process of making and administering decisions to reduce the risks of insurance companies in this market segment. It is substantiated that thanks to financial inclusion, the necessary prerequisites are provided for the maximum possible realization of the existing potential of all market entities, their protection from risks, threats, dangers and the achievement of a positive socio-economic effect.

Ключові слова: *фінансова інклюзія, економічна безпека страхового ринку, інклюзивні страхові продукти й послуги, страховий захист, фінансова грамотність.*

Keywords: *financial inclusion, economic security of the insurance market, inclusive insurance products and services, insurance protection, financial literacy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні виклики та загрози, такі як геополітичні конфлікти, війни, пандемії, зміни клімату, техногенні катастрофи, соціальна диференціація у доходах населення зумовлюють потребу у впровадженні принципів фінансової інклюзії. Фінансова інклюзія є важливою передумовою забезпечення сталого розвитку та безпечного функціонування страхового ринку, розробки новітніх підходів у реалізації регуляторних та наглядових технологій, впровадження інноваційних страхових продуктів й послуг з урахуванням засад соціальної захищеності та доступності. З макроекономічної точки зору фінансова інклюзія є важливим стимулятором економічного розвитку, оскільки сприяє підвищенню рівня капіталізації страхового ринку, розвитку інвестиційної активності та сучасних технологій. У мікроекономічному контексті страховий захист дозволяє суб'єктам економічних відносин управляти

ризиками та забезпечувати їх безпеку. З огляду на це, актуальною проблемою сьогодення залишається обґрунтування ключових засад фінансової інклюзії, її місця і ролі у забезпеченні економічної безпеки страхового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика впровадження засад фінансової інклюзії та безпеки функціонування страхового ринку представлена у наукових публікаціях вітчизняних та закордонних учених, зокрема, таких як: В. Srbinoski, J. Kjosevski, K. Poposki, S. Mecheski [3], М. Bruno, Н. Martínez, V. Aramburu [5], Л. Четрчко, Т. Корнієнко, О. Вінницька [6], Н. Кондрацька, О. Котик, О. Заячківська [7], В. Скриль, І. Скриль [8], N. Yaacob, A. Azman, A. Rusli, N. Ghazali [9]. О. Anifowose, В. Chummun [10] та ін. Поряд з тим, враховуючи сучасні виклики та загрози, обґрунтування можливостей та напрямів впровадження засад фінансової інклюзії у функціонування страхового ринку та забезпечення його економічної безпеки залишається актуальним науково-прикладним вектором дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування ключових засад фінансової інклюзії та окреслення її місця і ролі у забезпеченні економічної безпеки страхового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова інклюзія є важливим фактором економічного розвитку, особливо в країнах з низьким рівнем доходу. Як зазначено у дослідженнях Світового банку, вона стосується можливостей забезпечення доступу окремим особам та підприємствам до доступних та належних фінансових послуг, включаючи ощадні рахунки, позики, страхування та платіжні системи [1]. Отже, основою інклюзивності у страховій сфері є широкий контекст охоплення спектром різноманітних страхових послуг вразливих верств населення та забезпечення їх доступності. Позитивними характеристиками інклюзивних фінансових систем є їх спрямованість на сприяння економічному розвитку, активізацію підприємництва, зменшення вразливості до фінансових потрясінь та покращення розподілу доходів. Це сприяє підвищенню рівня економічної

безпеки суб'єктів фінансових систем, їх стійкості до ризиків, загроз та небезпек.

Фінансова інклюзія задекларована Міжнародною Асоціацією органів страхового нагляду (IAIS) як стратегічна мета, важливість якої посилилася із пандемією, прискореною тенденцією до цифровізації, дозволила розвинути широкі можливості для розвитку ринків, впровадження нових продуктів й послуг. Пандемія та техногенні катастрофи посилили потребу найбільш вразливих та малозабезпечених верств населення в доступі до страхування. Фінансова інклюзія в трактуванні IAIS розглядається як доступ окремих осіб та підприємств до справедливих, відповідальних, доступних та сталих фінансових продуктів і послуг, які відповідають їхнім потребам, а отже є рушійною силою розвитку ринку страхування. Крім того, 7 із 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР) Організації Об'єднаних Націй (ООН) містять посилення на фінансову інклюзію, яка вважається критично важливим фактором для їх досягнення [2]. В даному контексті важливо акцентувати на взаємозв'язку інклюзивності та сталого розвитку страхового ринку.

У закордонній літературі досліджено, що складний взаємозв'язок між фінансовою інклюзією та фінансовою стабільністю залежить від галузевих відмінностей, а також від конкурентоспроможності ринку. Науковці пропонують дві протилежні точки зору щодо їх взаємозв'язку. Перша стверджує, що фінансова інклюзія забезпечує стабілізуючі переваги та сприяє розвитку більш диверсифікованих фінансових систем, забезпечуючи їх високу стійкість у стабільні та кризові періоди, зменшуючи ризики для фінансових установ. Друга - ґрунтується на механізмі синергії між фінансовою інклюзією та фінансовою стабільністю щодо можливостей забезпечення кращого доступу до страхових продуктів [3].

Засади інклюзивного розвитку затверджені рішенням правління НБУ від 05.07.2024р. № 240-рш у формі Методичних рекомендацій з правил інклюзивного надання фінансових послуг в установах України. Інклюзивне надання фінансових послуг – це комплекс позитивних дій та конкретних

рішень установи, які забезпечують доступність фінансових послуг усім споживачам з урахуванням принципу недискримінації, незалежно від віку, інвалідності, порушень функцій органів і систем організму, рівня комунікативних можливостей або обставин та збільшують ступінь участі всіх споживачів у соціумі [4].

В контексті страхової діяльності фінансова інклюзія зосереджена на наданні малозабезпеченим групам суспільства доступу до продуктів, які дозволяють їм захистити своє життя, здоров'я та активи через процеси заощаджень та механізми компенсації збитків, які є невід'ємною складовою страхових продуктів [5]. Отже, важливою характеристикою фінансової інклюзії у страховій сфері є її спрямованість на захист від ризиків для усіх верств населення.

Схожий підхід простежується у дослідженнях Л. Чвертко, Т. Корнієнко, О. Вінницької, які стверджують, що інклюзивність страхування визначається спроможністю забезпечення всіх категорій потенційних страхувальників від ризиків через механізми страхового захисту, а також можливістю учасників страхових відносин отримувати вигоди від страхування [6, с. 155]. Окрім критерію захищеності автори акцентують на можливостях отримання вигод від страхування, що є основою формування економічної безпеки суб'єктів ринку.

Н. Кондрацька, О. Котик, О. Заячківська включають фінансову інклюзію у модель підвищення фінансової безпеки страхового ринку України, розглядаючи її в контексті адаптації до потреб війни та післявоєнного відновлення й пропонують заходи щодо підвищення рівня фінансової інклюзії, фінансової грамотності у сфері страхування, щодо розвитку інформаційних кампаній у сфері безпеки страхових послуг [7]. Даний підхід дозволив окреслити взаємозв'язок між аспектами інклюзивності та безпеки страхового ринку.

В. Скриль, І. Скриль пропонують підхід до інклюзивної сегментації страхового ринку в контексті диференціації клієнтів за їх специфічними

потребами, рівнем фінансової доступності та фінансової грамотності. Сегментація за потребами охоплює розробку страхових продуктів для людей з інвалідністю, хронічними захворюваннями та представників національних меншин. Сегментація за рівнем фінансової доступності орієнтована на адаптацію страхових послуг відповідно до рівня доходу клієнтів, пропонуючи поліси з різними рівнями покриття та варіативними тарифами. Сегментація за рівнем фінансової грамотності передбачає спрощення страхових продуктів та надання додаткової інформаційної підтримки [8, с. 216]. Отже, автори розглядають інклюзивність страхового ринку з позицій критеріальних цільових параметрів та можливостей і засобів їх досягнення.

У дослідженнях закордонних учених В. Srbinoski, J. Kjosevski, K. Poposki, S. Mecheski виявлено, що структура страхового ринку визначально впливає на формування взаємозв'язку між фінансовою інклюзією та ефективністю андеррайтингу. Авторами виявлено, що на висококонцентрованих ринках страховики можуть стратегічно обмежувати покриття для споживачів з низьким рівнем доходу та високим рівнем ризику, тим самим зменшуючи потенційні переваги фінансової інклюзії з позицій ефективності андеррайтингу. Більш конкурентні ринки сприяють зниженню цін, розробці доступних страхових продуктів, ширшому доступу для споживачів з низьким рівнем доходу. Це дозволяє зменшити моральний ризик завдяки більш диверсифікованій клієнтській базі та збільшити позитивний вплив фінансової інклюзії на ефективність андеррайтингу страховиків [3].

В сучасних умовах для зміцнення економічної безпеки страхового ринку страховим компаніям важливо вийти за рамки традиційних функцій та зосередитися на розробленні продуктів, які адаптовані до потреб ринку, враховуючи критерій доступності та очікуваний соціально-економічний ефект. Як відзначають N. Yaacob, A. Azman, A. Rusli, N. Ghazali сфера страхування повинна зосередитися на максимізації цінності для клієнтів, що

сприятиме покращенню фінансової доступності та усуненню існуючих ризиків та загроз [9].

L. Anifowose, B. Chummun запропонували концептуальну основу взаємозв'язку фінансової інклюзії у страхуванні життя та скорочення бідності, яку розглянули у трьох основних аспектах: 1) доступ до офіційних фінансових послуг та продуктів страхування життя й страхових схем, які забезпечують покриття життєвих ризиків, гарантуючи забезпечення доходу для сім'ї у разі втрати; 2) активізація посередницьких каналів, через які фінансова інклюзія та страхування впливають на 2 ключові результати: підвищення рівня доходів, зменшення ризиків та захист; 3) збільшення, прогнозованість та безпека потоків доходів завдяки покращеному доступу до фінансових послуг та систем соціального захисту, зменшення ризиків і захист, які спрямовані на більш ефективне управління економічними кризами. Кінцевий результат у даній концептуальній основі – скорочення бідності та зменшення вразливості до потрясінь [10].

Отже, фінансову інклюзію доцільно розглядати як комплексну характеристику рівня достатності, доступності та безпеки реалізації страхових продуктів та надання страхових послуг усім верствам суспільства, в тому числі соціально вразливим, задля забезпечення сталого розвитку та безпеки функціонування страхового ринку.

Фінансова інклюзія у сфері страхування ґрунтується на трьох опорах, а саме: доступ до фінансових послуг, гарантування їх доступності, повнота використання при умові їх позитивного впливу та результативності. В контексті забезпечення економічної безпеки страхового ринку фінансова інклюзія повинна передбачати:

1) формування стратегій ефективного обслуговування на основі удосконалення страхових продуктів і послуг з урахуванням потреб й можливостей соціально вразливих верств суспільства, які були б максимально простими у сприйнятті, доступними та менш витратними;

2) реалізацію гнучких підходів у формуванні каналів збуту страхових продуктів і послуг на основі використання цифрових та insurtech-технологій для зв'язку із клієнтами з низьким рівнем доходу та їх обслуговування;

3) впровадження нових бізнес-моделей та продуктів в процесі прийняття та адміністрування рішень щодо зменшення ризиків страхових компаній у даному сегменті ринку. Зокрема, інклюзивну спрямованість має продаж продуктів мікрострахування, збільшення доступності покриття завдяки груповим та генеральним полісам, використання простої мови та інклюзивного дизайну продукту.

Стратегії фінансової інтеграції в страховому секторі повинні сприяти розвитку продуктів мікрострахування з нижчим рівнем складності з поступовим їх ускладненням та удосконаленням. Страхові компанії сьогодні приділяють велику увагу наданню різних послуг для задоволення потреб своїх клієнтів, включаючи оздоровчі програми, медичні огляди та швидку обробку страхових випадків, які спрямовані на забезпечення їх доступності для соціально вразливих верств населення. Страховому сектору необхідно адаптовувати існуючі або розробляти нові бізнес-моделі інклюзивного спрямування, зокрема, такі як впровадження креативних страхових продуктів та нових систем розподілу ризиків, які дозволять знизити транзакційні витрати.

Фінансова інклюзія є важливим компонентом у забезпеченні економічної безпеки страхового ринку завдяки її спрямованості на усі верстви суспільства, в тому числі й соціально вразливі. Це дозволить усім суб'єктам страхового ринку максимально реалізовувати наявний потенціал, забезпечувати захищеність від ризиків, загроз, небезпек та досягати позитивного соціально-економічного ефекту (рис. 1).

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Функціонування сучасного страхового ринку повинно ґрунтуватися на засадах сталого розвитку, комплексності, безпекоорієнтованості та інклюзивності. Фінансову інклюзію у сфері страхування доцільно розглядати як комплексну характеристику рівня достатності, доступності та безпеки

реалізації страхових продуктів та надання страхових послуг усім верствам суспільства, в тому числі соціально вразливим задля забезпечення сталого розвитку та безпеки функціонування страхового ринку.



Рис. 1. Фінансова інклюзія як основа забезпечення економічної безпеки страхового ринку

*Авторська розробка

В контексті забезпечення економічної безпеки страхового ринку фінансова інклюзія повинна передбачати: 1) формування стратегій ефективного обслуговування на основі удосконалення страхових продуктів і послуг з урахуванням потреб й можливостей соціально вразливих верств суспільства, які були б максимально простими у сприйнятті, доступними та менш витратними; 2) реалізацію гнучких підходів у формуванні каналів збуту страхових продуктів і послуг на основі використання цифрових та insurtech-технологій для зв'язку із клієнтами з низьким рівнем доходу та їх обслуговування; 3) впровадження нових бізнес-моделей та продуктів в процесі прийняття та адміністрування рішень щодо зменшення ризиків страхових компаній у даному сегменті ринку.

Завдяки спрямованості фінансової інклюзії на усі соціальні верстви суспільства, в тому числі й соціально вразливі, забезпечуються необхідні передумови для максимально можливої реалізації наявного потенціалу усіх суб'єктів ринку, їх захищеності від ризиків, загроз, небезпек та досягнення позитивного соціально-економічного ефекту.

Подальші дослідження в даному напрямі повинні стосуватися розробки системи якісних критеріїв та кількісних показників оцінювання рівня доступності й повноти надання страхових послуг в контексті реалізації засад інклюзивного розвитку страхового ринку.

Література

1. Financial Inclusion. The World Bank. 2019. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/377571554411400279/pdf/Financial-Inclusion.pdf> (Accessed: 08.10.2025).

2. Financial inclusion. IAIS. URL: <https://www.iais.org/activities-topics/financial-inclusion> (Accessed: 05.10.2025).

3. Srbinoski B., Kjosevski J., Poposki K., Mecheski S. Financial inclusion, market concentration and underwriting performance: Empirical evidence from Central Eastern and Southeastern European countries. *Economics and Business Review*. 2025. Vol 11(1). Pp. 133-156. DOI: <https://doi.org/10.18559/ebr.2025.1.1850>.

4. Методичні рекомендації з правил інклюзивного надання фінансових послуг в установах України : Рішення правління НБУ від 05.07.2024р. № 240-рш. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/05072024_240-rsh.pdf?v=7 (дата звернення: 05.10.2025).

5. Bruno M. A., Martínez H. V., Aramburu V. A. Financial inclusion in insurance. *Mapfre Economics*. 2020. URL: <https://www.mapfre.com/media/economic-research/2020/mapfre-economics-inclusion-financiera-11-06-2020-ENU.pdf> (Accessed: 08.10.2025).

6. Чвортко Л. А., Корнієнко Т. О., Вінницька О. А. Фінансова інклюзія на страховому ринку України: передумови та чинники формування. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18. Т.2. С. 146-158. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.146-158>.

7. Кондрацька Н. М., Котик О. В., Заячківська О. В. Фінансова безпека страхового ринку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-18>.

8. Скриль В., Скриль І. Інклюзивні інновації як драйвер розвитку страхового ринку України. *Економіка і регіон*. 2025. № (1(96)). С. 211–220. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1\(96\).3766](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1(96).3766).

9. Yaacob N. M., Azman A. J., Rusli A.R., Ghazali N. M. Strengthening Financial Inclusion in the Insurance Industry Post-COVID-19: Challenges and Solutions. *Information Management and Business Review. AMH International*. 2025 Vol. 17(1). Pp. 233-240. DOI: [https://doi.org/10.22610/imbr.v17i1\(I\).4391](https://doi.org/10.22610/imbr.v17i1(I).4391).

10. Anifowose O. L., Chummun B. Z. Impacts of Financial Inclusion and Life Insurance Products on Poverty in Sub-Saharan African (SSA) Countries. *Risks*. 2025. Vol. 13, 109. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks13060109>.

References

1. The official site of The World Bank (2019), “Financial Inclusion”, available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/377571554411400279/pdf/Financial-Inclusion.pdf> (Accessed 08 October 2025).

2. The official site of IAIS (2025), “Financial inclusion”, available at: <https://www.iais.org/activities-topics/financial-inclusion> (Accessed: 05 October 2025).

3. Srbinoski, B., Kjosevski, J., Poposki, K. and Mecheski, S. (2025), “Financial inclusion, market concentration and underwriting performance: Empirical evidence from Central Eastern and Southeastern European countries”,

Economics and Business Review, vol 11(1), pp. 133-156. DOI: <https://doi.org/10.18559/ebr.2025.1.1850>.

4. National Bank of Ukraine (2024), Decision “Methodological recommendations on the rules of inclusive provision of financial services in Ukrainian institutions”, available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/05072024_240-rsh.pdf?v=7 (Accessed 05 October 2025).

5. Bruno, M. A., Martínez, H. V. and Aramburu, V. A. (2020), “Financial inclusion in insurance”, *Mapfre Economics*, available at: <https://www.mapfre.com/media/economic-research/2020/mapfre-economics-inclusion-financiera-11-06-2020-ENU.pdf> (Accessed 08 October 2025).

6. Chvertko, L. A., Korniyenko, T. O. and Vinnyts'ka, O. A. (2022), “Financial inclusion in the insurance market of Ukraine: prerequisites and factors of formation”, *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol 18, No. 2, pp. 146-158. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.146-158>.

7. Kondrats'ka, N. M., Kotyk, O. V. and Zayachkivs'ka, O. V. (2025), “Financial security of the insurance market in Ukraine”, *Ekonomika ta suspil'stvo*, [Online], vol. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-18>.

8. Skryl', V. and Skryl', I. (2025), “Inclusive innovations as a driver of the development of the Ukrainian insurance market”, *Ekonomika i rehion*, vol. (1(96), pp. 211–220. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1\(96\).3766](https://doi.org/10.26906/EiR.2025.1(96).3766).

9. Yaacob, N.M. Azman, A.J. Rusli, A.R. and Ghazali, N.M. (2025), “Strengthening Financial Inclusion in the Insurance Industry Post-COVID-19: Challenges and Solutions”, *Information Management and Business Review. AMH International*, vol. 17(1), pp. 233-240. DOI: [https://doi.org/10.22610/imbr.v17i1\(I\).4391](https://doi.org/10.22610/imbr.v17i1(I).4391).

10. Anifowose, O.L. and Chummun, B.Z. (2025) “Impacts of Financial Inclusion and Life Insurance Products on Poverty in Sub-Saharan African (SSA) Countries”, *Risks*, vol. 13, 109. DOI: <https://doi.org/10.3390/risks13060109>.

Стаття надійшла до редакції 14.10.2025 р.